

Bu barədə düşünək

Azərbaycan təhsili böyük inkişaf yolu keçib. Xüsusi XX əsrin əvvəlində məktəblər açılıb, darslıklar yazılıb, illor boyu bu proses uğurla davam edib və beləliklə, təhsil ocaqlarının fəaliyyəti genişləndir. Son illərdə Heydər Əliyev Fondunun həyatda keçirdiyi tədbirlər də cəxşaxəlidir. Dövrün tələbləri ilə bağlı yeni məktəblərin yaranması, kəhən təhsil ocaqlarının təmir edilib qaydaya salınması, müasir avadanlıqlarla təmin olunması, istedadlı usaglara və gəncərlər xüsusi diqqətin göstərilməsi, bacarıqlı müəllimlərin onlayinin qızımlanırdırılmazı - bütün bunların hamisi kompleks şəkildə təhsilin tərəqqisini xidmətdir.

Ümummilli liderə məxsus bir fikir var: "...Məktəblilər bizim gələcəyi-mizdir. Onlar yüksək mənəvətə vətəndaş kimi dörətib, əlavə malik olmalı, dövlətçilik sədəqətlə, vətənpərvər insan kimi yetişməlidirlər. Mən gələcək nəsil haqqında danışarkan həmişə məktəbi, müəllimləri düşünürəm. Çünkü Azərbaycanın müstəqilliyini qoruyacaq və dönməz edəcək nəsil məktəblərdə yetişir. Ona görə də məktəblərdə tədrisin sahəyəsi çox yüksək olmalıdır. Səvadlı, bılıklı, məlumatlı insanlara həmişə ehtiyac var".

Dövlət müstəqilliyimizi qazandıqdan sonra həyata keçirilən təhsil islahatlarından biri da yenidən tekmilləşdirilmiş dərsliklərin yazılmasına oldu. Əlbəttə, dərslik məsələsi çox əhəmiyyətliidir. Bəlkə de riyaziyyat, fizika, kimya, biologiya fenlərinin yenidən teşkilidir. Yazaqmaqə ehtiyac yoxdur. Dünyanın her yerində dilləndin, dinindən, yaşadığı ölkənin dövlət quruluşundan asılı olmayaq və fenlər eynidir. Doğrurudur, bir arada dəbə düşmüsdü: her şəxə qondarma olaraq "mili" sözünü yapışdırırlar. Anma, necə olursun, mili kimya, mili fizika, deyile bilməz. Çünkü millik mütəqəbilə bildirir.

Bizim nəsil (orta məktəbi bitirməyimizdən 30-40 il keçməsinə baxmaq) I-II siniflərində ezbərliyimiz "Uşaq və buz", "Keçi", "Xoruz", "Vətən" şeirlərini heç vaxt yaddan çıxarılmış. Əksinə, bəylik məhabətə onları uşaqlarımıza, indi de nevelərimizə öyrədirik. Uşaq bağçaya, məktəbə gedən qədər Abbas Səhəhetin, Abdulla Şaiqin, Mirzə Ələkbər Sabirin bezi şeirlərini, demək olar ki, əz-

Dərslik bolluğuunda keyfiyyət qıtlığı

bər bilir. İndiki dərslikləri vərəqəyen də həmin müəlliflərin çox nümunəsinə, o cümlədən A.Səhəhetin "Vətən" şeirini görmədi. Müstəqilliyimizi bərpa etdikdən sonra orta məktəbə şagirdləri üçün iştir "Əlifba", iştirədən ədəbiyyat, tərəx dərsliklərinin yenidən tekmilləşdirilər yazılması zərurətdən doğrudır. Çünkü sovet ideologiyasının hakim olduğu dövrə hazırlanan məktəblər, mənşəyən məqamları tezədən yazılımlı, bəzi öyrədici məlumatları da çıxarırlar. Günün günün teleblərinə cavab verən metnərlər evez edilmişdir.

Bu iş ne dərəcədə yerine yetirildi? Əlbəttə, təhsil islahatını həyata keçirmek üçün ilk addımlar dərsliklərin yenileşdiriləsindən başladı. Bir təqdi-reləy hal da var ki, bu gün ümumtəhsil məktəblərinin şagirdləri üçün dərsliklər pulsuz paylanır.

Bütün orta məktəblər 11 illidir. Dərsliklərin qarşısında "Əlifba"dır. Bırincı sınıf şagirdləri üçün nəzərdə tutulmuş "Əlifba"dan başqa, ona alternativ olaraq "Ana dili", "Həyat bilgisi" və başqa adda dərslikləri da nəşr edilib. Əvvəlcə "Hayat bilgisi" (Bakı, "Azpoligraf", 2008) haqqında. Bu yəni kitabın müəllifləri Aybüke İbrahimova və Güler Məhdiyevdən. Etiraf edek ki, bırcıncı sınıf şagirdləri üçün nəzərdə tutulmuş bu rəngli nəşr xəşətsizləşdirilmişdir. Bir təqdi-reləy hal da var ki, bu gün ümumtəhsil məktəblərinin şagirdləri üçün dərsliklər pulsuz paylanır.

Bütün orta məktəblər 11 illidir. Dərsliklərin qarşısında "Əlifba"dır. Bırincı sınıf şagirdləri üçün nəzərdə tutulmuş "Əlifba"dan başqa, ona alternativ olaraq "Ana dili", "Həyat bilgisi" və başqa adda dərslikləri da nəşr edilib. Əvvəlcə "Hayat bilgisi" (Bakı, "Azpoligraf", 2008) haqqında. Bu yəni kitabın müəllifləri Aybüke İbrahimova və Güler Məhdiyevdən. Etiraf edek ki, bırcıncı sınıf şagirdləri üçün nəzərdə tutulmuş bu rəngli nəşr xəşətsizləşdirilmişdir. Bir təqdi-reləy hal da var ki, bu gün ümumtəhsil məktəblərinin şagirdləri üçün dərsliklər pulsuz paylanır.

Bütün orta məktəblər 11 illidir. Dərsliklərin qarşısında "Əlifba"dır. Bırincı sınıf şagirdləri üçün nəzərdə tutulmuş "Əlifba"dan başqa, ona alternativ olaraq "Ana dili", "Həyat bilgisi" və başqa adda dərslikləri da nəşr edilib. Əvvəlcə "Hayat bilgisi" (Bakı, "Azpoligraf", 2008) haqqında. Bu yəni kitabın müəllifləri Aybüke İbrahimova və Güler Məhdiyevdən. Etiraf edek ki, bırcıncı sınıf şagirdləri üçün nəzərdə tutulmuş bu rəngli nəşr xəşətsizləşdirilmişdir. Bir təqdi-reləy hal da var ki, bu gün ümumtəhsil məktəblərinin şagirdləri üçün dərsliklər pulsuz paylanır.

Bütün orta məktəblər 11 illidir. Dərsliklərin qarşısında "Əlifba"dır. Bırincı sınıf şagirdləri üçün nəzərdə tutulmuş "Əlifba"dan başqa, ona alternativ olaraq "Ana dili", "Həyat bilgisi" və başqa adda dərslikləri da nəşr edilib. Əvvəlcə "Hayat bilgisi" (Bakı, "Azpoligraf", 2008) haqqında. Bu yəni kitabın müəllifləri Aybüke İbrahimova və Güler Məhdiyevdən. Etiraf edek ki, bırcıncı sınıf şagirdləri üçün nəzərdə tutulmuş bu rəngli nəşr xəşətsizləşdirilmişdir. Bir təqdi-reləy hal da var ki, bu gün ümumtəhsil məktəblərinin şagirdləri üçün dərsliklər pulsuz paylanır.

"Qəhrəmanların uşaqlıq və gənclik çağları" başqaşalarından fərqlənmər. Cəmi üç cümlədən sonra isə müəllif özünü təkib edib: "Aqıl yaşlılarından həfizəsi ilə fərqləndir". Ən xoşagalmalı hal budur ki, coğrafi nöqtəyi-nezərdən də metnən yanlışlı və sehv çıxır. Meselen, "O, Zəngəzur mahalında, Sısyanda (eslində, Sisan - F.X.), Arpaçayın sahilində böyüümüşdür". Arpaçay Naxçıvanın ərazisindədir. Sısyandakı çayın adı Bazarçaydır. Aqıl Sısyanda yox, Urudan anladı. Əlavə xala ehətyicidir. Bir məsələ var ki, "Əlifba"da vərilməş həna və xalçatoxuyaşlarının resmi çox tebibidir. Amma onun oxşarı olan yeni nəşrdə hananın texniki quruluşu da, boyu da çox qısqırı və yanılışlıdır. Hananın konarında dayanan qadınların ordan hündürdürlər. Əslində, xalın daha iki dəzgahlarla toxuyurlar. Bir də "xana" sözü ilə "həna" sözünün fərqi var. "Ana dili" dərsliyi müqayisədə az nöqsanıdır. Gələcək nəşrədə bezi şəhərləri dərklərdir. "O, 8 ermenini səngər-de qətli yetirir" (yəni, Aqıl Quliev - F.X.). Ele ifadələr var ki, onlar mütləq yerində işlədilənlərdir. Bele ki, bir məktəbin I sinfində "Əlifba", o birişində "Ana dili", bir başqasında isə ayrı dərsliklərdir. Aparıldığımız sorğu nəticəsində belli olub ki, nəinən şəhər, eləcə də bölgələrimizin çox yerinde vəziyyət beledir.

I sinif üçün "Oxu" ("Azərbaycan", Bakı - 2008) dərsliklərinin müəllifi Yehya Kerimovdur. Kitab ele de ciddi qüsurlara malik deyil. Sədəcə, bizi dəsindən odur ki, ister II, isterse de III siniflər üçün "Oxu" dərsliklərinin müəllifinin eyni olması sanki kitablarla verilən mövzuları da bir-birinə benzətməlidir. Meselen, II sinif üçün yazılmış kitabda "Payız geləndə", "Payızda", "Ana", "Ana məhəbbəti", "Kür çayı" və digər metnleri III sinif dərsliyində de oxuyuruq: "Payız", "Payızda", "Payız yetişəndə", "Ana", "Mənim anam" və başqlar. Her iki dərslikdə tarixi şəxsiyyətlər, eləmət-dər günər haqqında məlumatlar veridir. Uyduruna, qeyri-səmimi səslenən fikirlər şəhər psixiologiyasının qəbul etmədiyi məqəmlərdir. Meselen, III sinifin "Oxu" ("Azərbaycan", Bakı - 2008) dərsliyində "Millet vəkil" (səh. 165) adlı uydurulmuş bir metn var. Bu metn qəhrəmanı uşaq sevinir ki, anası deputat seçilsə də, xörək bisir-mek, ev yığındırmak, palta tikmek, köpəklər baxmaq... və digər işləri de görə bileyək. Uşaqların biliklərini yoxlamaq üçün hazırlanmış suallar da düzgün qurulmuşdur. Mətnlərdəki quruluq, cansıxcılıq, dil kasadılığı sorğulara da öz təsirini göstərir.

Birinci sınıf üçün nəşr edilmiş "Ana dili" ("Çəşioğlu") nəşriyati, 2008) dərsliyin 7 müellifi var. Hamisi da elmər doktorlu, elmlər naməzdi. İlk başlıda yüksək poliqrafik nəşr kimi diqqəti celb eden "Ana dili" dərsliyində hərflərin öyrənilməsinin sırası "Əlifba"dan "Pedagoqika" nəşriyati, 2007) ferqli olaraq dayisdırılıb. Belə ki, əger "Əlifba"da "A"dan sonra "N" öyrənilirsə, yeni nəşrdə "A" və "B" dər. Bütən metod vaxtılıq orta məktəbdə öyrəndiyimiz "Əlifba" kitabını xatırladır. Əslində, belə düzümdən daha yaxşıdır. Burada klassiklər, eləcə də digər şairlərin uşaqlarla bağlı yaradılıcığına sexavətə yer verilir. Doğrurudur, A.Səhəhetin "Vətən" şeiri, eləcə də başqa nümunələri bu dərsliyin daxili edilməyib. Əvvəlində R.Yusifoglu-nun 15-yaxın şeiri salınıb. İnsafən desək, bu müəllifin şeirləri uşaq psixiologiyasına uyğundur. Kitabda nə qədər təkardan qaçmaqə sey göstə-

rilsə də, "sivil" formada "Əlifba"nın üzərindən çəkiliş, Nəşrənə qəzəfi, nə şəkərlərin müxtəlifliyi bu təkrarı gizləde bilməyib. Meselen, "Əlifba"da 50-cü sehfəde oxuyuruq: "Xalide xalı toxuyur. O, xalının ortasına yaşı, yanlarına (bəlkə qırqalarına - F.X.) ise sarı naxış salır..." "Ana dili"nde belə oxuyuruq: "Xalide xala oxuya-oxuya xalı toxuyurdu". Yəqin diqqəti oxucu bunu anlıdı. Əlavə xala ehətyicidir. Bir məsələ var ki, "Əlifba"da vərilməş həna və xalçatoxuyaşlarının resmi çox tebibidir. Amma onun oxşarı olan yeni nəşrdə hananın texniki quruluşu da, boyu da çox qısqırı və yanılışlıdır. Hananın konarında dayanan qadınların ordan hündürdürlər. Əslində, xalın daha iki dəzgahlarla toxuyurlar. Bir də "xana" sözü ilə "həna" sözünün fərqi var. "Ana dili" dərsliyi müqayisədə az nöqsanıdır. Gələcək nəşrədə bezi şəhərləri dərklərdir. "O, 8 ermenini səngər-de qətli yetirir" (yəni, Aqıl Quliev - F.X.). Ele ifadələr var ki, onlar mütləq yerində işlədilənlərdir. Bele ki, bir məktəbin I sinfində "Əlifba", o birişində "Ana dili", bir başqasında isə ayrı dərsliklərdir. Aparıldığımız sorğu nəticəsində belli olub ki, nəinən şəhər, eləcə də bölgələrimizin çox yerinde vəziyyət beledir.

Oxu (yəni, "Oxu" və "Sısyanda")

Şəhərinin qəsəbəsi və qəsəbəsi

Şəhərinin qəsəbəsi və qəsəbəsi

Şəhərinin qəsəbəsi və qəsəbəsi

Şəhərinin qəsəbəsi və qəsəbəsi

Şəhərinin qəsəbəsi və qəsəbəsi

Şəhərinin qəsəbəsi və qəsəbəsi

Şəhərinin qəsəbəsi və qəsəbəsi

Şəhərinin qəsəbəsi və qəsəbəsi

Şəhərinin qəsəbəsi və qəsəbəsi

Şəhərinin qəsəbəsi və qəsəbəsi

Şəhərinin qəsəbəsi və qəsəbəsi

Şəhərinin qəsəbəsi və qəsəbəsi

Şəhərinin qəsəbəsi və qəsəbəsi

Şəhərinin qəsəbəsi və qəsəbəsi

Şəhərinin qəsəbəsi və qəsəbəsi

Şəhərinin qəsəbəsi və qəsəbəsi

Şəhərinin qəsəbəsi və qəsəbəsi

Şəhərinin qəsəbəsi və qəsəbəsi

Şəhərinin qəsəbəsi və qəsəbəsi

Şəhərinin qəsəbəsi və qəsəbəsi

Şəhərinin qəsəbəsi və qəsəbəsi

Şəhərinin qəsəbəsi və qəsəbəsi

Şəhərinin qəsəbəsi və qəsəbəsi

Şəhərinin qəsəbəsi və qəsəbəsi

Şəhərinin qəsəbəsi və qəsəbəsi

Şəhərinin qəsəbəsi və qəsəbəsi

Şəhərinin qəsəbəsi və qəsəbəsi

Şəhərinin qəsəbəsi və qəsəbəsi

Şəhərinin qəsəbəsi və qəsəbəsi

Şəhərinin qəsəbəsi və qəsəbəsi

Şəhərinin qəsəbəsi və qəsəbəsi

Şəhərinin qəsəbəsi və qəsəbəsi

Şəhərinin qəsəbəsi və qəsəbəsi

Şəhərinin qəsəbəsi və qəsəbəsi

Şəhərinin qəsəbəsi və qəsəbəsi

Şəhərinin qəsəbəsi və qəsəbəsi

Şəhərinin qəsəbəsi və qəsəbəsi